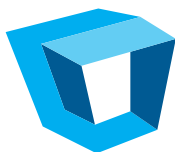

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston vuosikertomus 2017

TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellisen tietöarkiston vuosikertomus 2017

YHTEISKUNTATIEEELLINEN TIEÖARKISTO

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto
Vuosikertomus 2017

Julkaisija: Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (FSD)
Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs Tampere
Postiosoite: Tietarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: 040 190 1432

Sähköposti: etunimi.sukunimi@uta.fi
fsd@uta.fi

Internet: <http://www.fsd.uta.fi>

Julkaisuvuosi 2018

Taitto: Tietarkisto

Tampere 2018

Sisällysluettelo

Tehtävät, tavoitteet ja tärkeät tapahtumat 2017	5
Arkistoitavaksi hankitut aineistot	6
Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu	7
Aineistojen jatkokäyttö	9
EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamiseen valmistautuminen	12
Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki	13
Aineistoista ja palveluista tiedottaminen	14
Koulutukset	16
Tietoarkiston muut palvelut	18
Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita	19
Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita	22
Kansainvälistä aineistoyhteistyötä	25
Talous	27
Tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta	27
Henkilökunta vuonna 2017	29
Tietoarkiston henkilökunnan julkaisuja 2017 muissa kuin	
Tietoarkiston omissa julkaisuissa	30
Tietoarkiston henkilökunnan esityksiä 2017	30

Kuviot ja taulukot

Kuvio 1. Arkistoon tallennettujen aineistojen lukumäärä vuosina 2013–2017	6
Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan 2013–2017	11
Kuvio 3. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2017, %	11
Taulukko 1. Aineistojen saatavuus Ailassa 2017, lkm	7
Taulukko 2. Vuonna 2017 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto, %	8
Taulukko 3: Jatkokäyttöön toimitetut aineistot saatavuuden mukaan 2017 (%)	10
Taulukko 4. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tuotot ja kulut v. 2016–2015	26

Tehtävät, tavoitteet ja tärkeät tapahtumat 2017

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto on sähköisen tutkimusdatan asiantuntijaorganisaatio, joka hoivaa ja säilyttää pitkäaikaisesti suomalaisen yhteiskunnan, ihmisten ja kulttuuristen ilmiöiden tutkimiseksi kerättyjä aineistoja, eli tutkimusdataa. Jatkokäyttäjät saavat aineistot käyttöönsä tehokkaasti ja luotettavasti palveluportaali Ailan kautta. Yksikkö on perustettu Tampereen yliopiston yhteyteen vuoden 1999 alussa. Vuodesta 2015 asti se on käyttänyt viestinnässään vain Tietoaarkisto-nimeä voidakseen paremmin palvella kaikkia tieteenaloja, joilla kerätään Tietoaarkistoon tallennettavaksi soveltuvia aineistoja. Myös tässä vuosikertomuksessa Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon viitataan jatkossa nimellä Tietoaarkisto.

Vuosi 2017 aloitti uuden strategiakauden. *Tietoaarkiston strategia 2017–2020: Vastuullinen avoimen tieteen kansainvälinen asiantuntija* kertoo Tietoaarkiston pyrkimyksistä kehittää palveluitaan laajasti yhteentoimiviksi yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Tietoaarkisto korostaa olevansa palveleva, asiantunteva ja vastuullisesti FAIR. FAIR tarkoittaa, että palvelut ja aineistot ovat helposti löydettäviä, saavutettavia, yhteentoimivia ja jatkokäytettäviä.

Uuden strategian valmistelu aloitettiin vuonna 2016 keräämällä henkilökunnalle ja valtakunnalliselle neuvottelukunnalle järjestetyissä työpajoissa näkemyksiä ja ehdotuksia uuden strategian aineiksi. Strategian kirjoittaminen siirrettiin vuoden 2017 alkuun johtajan vaihtumisen vuoksi.

Tavoitteitaan Tietoaarkisto toteuttaa perusvoimavaroillaan ja Suomen Akatemian myöntämällä kotimaisella infrastruktuurirahoituksella.

Strategia-asiakirjoihin voi tutustua Tietoaarkiston verkkosivuilla www.fsd.uta.fi/fi/hallinto/asiakirjat/.

Vuonna 2017 Tietoaarkiston toimintaan kohdistui kaksi eri arviointia. Akatemia toteutti tutkimusinfrastruktuurien tiekartan väliarvioinnin, joka valmistui alkuvuonna 2018. Lisäksi Tietoaarkisto sai elokuussa Core Trust Seal -sertifikaatin, joka kertoo luotettavuudesta aineistojen pitkäaikaissäilytyksen ja jatkokäytön mahdollistajana.

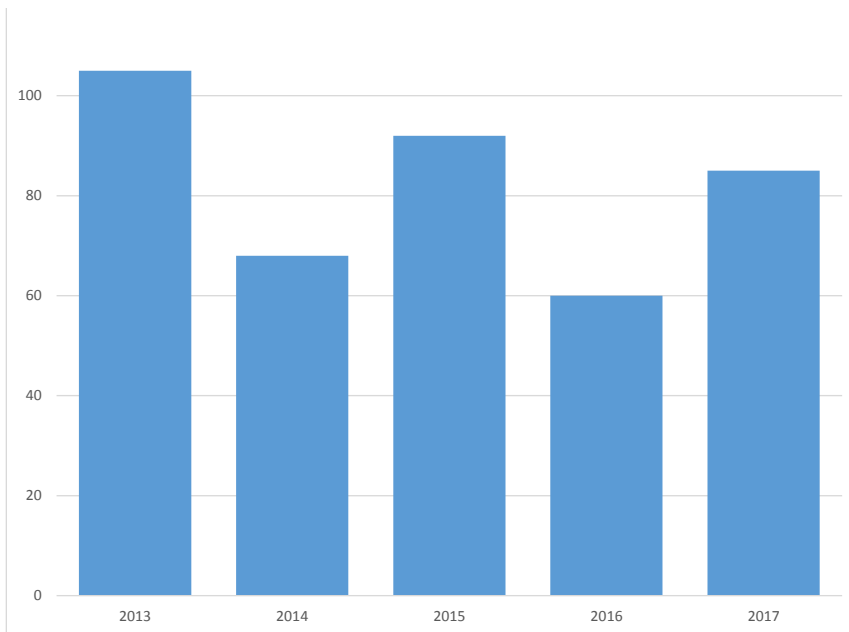
Tietoaarkiston toiminta oli hyvin vilkasta vuonna 2017. Hallitseva teema toiminnan kehittämisessä ja lukuisissa koulutuksissa oli Euroopan unionin tietosuoja-asetukseen ja kansallisen lainsäädännön muutokseen valmistautuminen. Tämän vuoksi Tietoaarkisto muun muassa teki ensimmäisen tietotilinpäätöksensä. Siinä kerrotaan tutkimusaineistojen arkistoinnin ja jatkokäyttöön luovuttamisen perusperiaatteet, aineistonkäsittelyn tekniset ja organisatoriset suojatoimet ja keskeisimmät tilastotiedot.

Tietoaarkiston johtaja vaihtui vuoden alussa. Tampereen yliopiston hallitus nimitti tehtävään Tietoaarkiston pitkäaikaisen varajohtajan YTM Helena Laaksosen.

Arkistoitavaksi hankitut aineistot

Vuonna 2017 Tietoarkistoon saatiin arkistoitavaksi 85 aineistoa. Tietoarkiston henkilökunta paikallistaa jatkuvasti mahdollisia arkistoitavia aineistoja muun muassa tutkimusjulkaisuista ja tiedotusvälineistä, ja hankintatyöryhmä arvioi aineistojen arkistoitavuuden ja jatkokäytön mahdollisuudet. Kaikille Suomen Akatemian, Koneen Säätiön ja Työsuojelurahaston rahoittamille hankkeille lähetetään muistutusviesti arkistointisuosituksesta ja Tietoarkiston palveluista.

Aineistojen hankintaa ja arkistointia koskevia yhteydenottoja kertyi vuonna 2017 noin 1050 (2016 n. 800).

Kuvio 1. Arkistoon tallennettujen aineistojen lukumäärä vuosina 2013–2017

Kuviossa luvut ennen vuotta 2014 sisältävät Tietoarkistoon tallennetut aineistot sekä muualle tallennetut mutta Tietoarkiston luetteloon kuvaillut aineistot. Vuoden 2014 syksyllä pelkästään kuvaillut aineistot poistettiin aineistoluettelosta.

Vuoden 2017 aikana hankituista 85 aineistosta oli kvalitatiivisia 15 ja kvantitatiivisia 70. Suurin osa kaikista Tietoarkistoon arkistoiduista aineistoista on kvantitatiivisia kotimaisia aineistoja.

Tietoarkiston aineistovarannon koko oli vuoden 2017 lopussa 12,51 gigatavua. Luvussa ovat mukana kaikkien arkistoon tallennettujen aineistojen prosessoidut data- ja kuvailutiedot, yhteensä 29 244 tiedostoa. Muuttujia ja kvalitatiivisten aineistojen kysymyksiä on arkistoiduista aineistoista dokumentoitu yhteensä yli 230 000 ja havaintoja noin 5,4 miljoonaa.

Aineistoluovuttajien eli aineiston arkistointisopimuksen allekirjoittajien kumula-

tiivinen lukumäärä on 647, ja he edustavat noin 130 eri organisaatiota. Lukumääräisesti eniten aineistoja on vuosien saatossa saatu Tampereen, Helsingin, Jyväskylän ja Turun yliopistoista, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Kuntaliitosta, Tilastokeskuksesta, Yhdyskuntatutkimuksesta ja Suomen Gallupista.

Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu

Aila-palveluportaali on Tietoarkiston lippulaiva. Ailassa voi etsiä Tietoarkistoon arkistoituja kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia tutkimusaineistoja, tutustua niiden kuvailutietoihin ja ladata niitä maksutta käyttöehtojen mukaisesti. Vuoden lopussa Ailassa oli 1338 aineistoa, joista kvalitatiivisia oli 14 prosenttia.

Ailan käyttöliittymän kielet ovat suomi ja englanti. Kaikki aineistot kuvaillaan suomeksi ja englanniksi, ja lisäksi suomenkielisiä kvantitatiivisia datatiedostoja käännetään pyynnöstä englanniksi vieraskielisille tilaajille. Yli 330 kvantitatiivisen aineiston datatiedostot ovat jo saatavilla myös englanninkielisinä, ja myös 14 kvalitatiivisessa aineistossa ainakin osa datatiedostoista on englanninkielisiä.

Ailassa hyödynnetään Suomen korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten käyttäjätunnistusjärjestelmää (Haka). Muut asiakkaat hakevat Ailan käyttäjätunnusta Tietoarkiston asiakaspalvelusta.

Tietoarkistoon tallennettuja tutkimusaineistoja voi käyttää tutkimukseen, opiskeluun ja opetukseen Tietoarkiston ja aineiston tekijöiden asettamien käyttöehtojen mukaisesti. Tutkimuksella tarkoitamme yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tai niihin rinnastettavissa organisaatioissa tehtävää työtä, jossa etsitään vastauksia asetettuihin kysymyksiin oman oppiaineen metodeja soveltaen ja aineistoa systemaattisesti analysoiden. Opetus on yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa tai niihin rinnastettavissa organisaatioissa annettavaa oppiaineen tai menetelmien koulutusta ja opiskelu vastaavissa organisaatioissa opettajan johdolla suoritettavia opintoja.

Osa aineistoista on ladattavissa rekisteröitymättä palveluun. Näitä vapaasti saatavilla olevia aineistoja oli vuoden lopussa 71.

Taulukko 1. Aineistojen saatavuus Ailassa 2017, lkm

AINEISTOJEN SAATAVUUSLUOKKA	LUKUMÄÄRÄ
(A) vapaasti käytettävissä	71
(B) tutkimus, opetus, opiskelu	988
(C) vain tutkimus ja ylemmät opinnäytteet (pro gradusta alkaen)	179
(D) vain luovuttajan luvalla	100
Yhteensä	1338

Vuonna 2017 valmistui 67 kvantitatiivisen (2016: 60) ja 12 kvalitatiivisen (2016: 12) aineiston arkistointi. Noin puolet aineistoista prosessoitiin alle yhdeksässä kuukaudessa. Arkistointiprosessin keston vaikuttavat aineistot, niiden käyttörajoitukset ja niihin kohdistuva kysyntä.

Taulukko 2. Vuonna 2017 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto, %

PROESSIN KESTO KUUKAUSINA	%
< 3 kk	24
3–6 kk	15
6–9 kk	15
9–12 kk	11
> 12 kk	34
Yhteensä	100

Vuonna 2017 kehitettiin aktiivisesti aineistojen anonymisointi-, käsittely- ja pitkäaikaissäilytysprosesseja sekä tehtiin sanastotyötä. Kvantitatiivisia datatiedostoja alettiin tuottaa SPSS-portablen lisäksi csv-formaatissa. Lisäksi vuoden aikana huollettiin aiemmin arkistoitujen aineistojen kuvailutietoja. Aineistonkäsittelijät osallistuivat myös Tietoarkiston tulevien sovellusten, kuten operatiivisen tietokannan ja aineistojen luovutustyökalun, suunnitteluun, kehitykseen ja testaamiseen.

Asiakkaiden tietopalvelukysymyksiä ja niiden vastauksia kirjattiin kaiken kaikkiaan 3468 (2016: 3690). Kysymykset liittyivät pääosin arkistoaineistojen hankintaan ja arkistointiin, tutkijoiden omien aineistojen arkistointiedellytyksiin sekä eettisiin ja lainsäädännöllisiin teemoihin, projekteihin, aineistojen sisältöihin ja käyttömahdollisuuksiin, käyttäjätunnuksiin, aineistojen hallintaan ja metadataan, vierailuihin, tiedotukseen ja hallintoon. Tallennamme kaikki palvelujamme koskevat tiedustelut tietokantaamme. Näin varmistamme mahdollisimman nopean palvelun ja sisäisen työnjaon asiakaspalvelussa.

Ailan hakutoiminnot monipuolistuivat

Keväällä Ailan haku uudistettiin, ja aineistoluettelon etusivu sai uuden ilmeen. Ailan kolme hakua – perushaku, tarkennettu haku ja eksperttihaku – kohdistuvat sekä aineisto- että kysymyspankkiin. Perushaussa voi hakea joko suomen- tai englanninkielisistä aineistojen sisällön tai muuttujien ja kysymysten kuvailutiedoista. Näiden lisäksi tarkennetussa haussa voi hakea tietoa arkistoitujen aineistojen pohjalta tehdyistä julkaisuista. Tarkennetun haun voi kohdistaa esimerkiksi aineiston nimeen, tekijään, asiasanaan, aineistosarjaan, aineiston kattamiin valtioihin, tieteenalaan, kysymystekstiin, vastausvaihtoehtoon tai julkaisun tekijään. Eksperttihaussa voi hakea kaikista kuvailukentistä monipuolisilla hakulausekkeilla. Aineistoluetteloon lisättiin myös uusi suodatustyökalu, jonka avulla luetteloa voi rajata esimerkiksi datatiedoston kielen tai aineistotyypin mukaan.

Haku-uudistuksen yhteydessä Ailasta poistettiin ruotsinkielinen aineistoluettelo. Ruotsinkieliset aineistot ja aineistonosat löytyvät edelleen datatiedostojen kielen mukaan. Tietoarkisto vastaanottaa ja arkistoi jatkossakin ruotsinkielisiä datatiedostoja, mutta ei tee enää ruotsinkielisiä sisällönkuvailuja. Ratkaisuun päädyttiin, koska ruotsinkielistä dataa sisältäviä aineistoja tulee Tietoarkistoon harvoin.

Aineistoista uusia teemasivuja

Tietoarkisto uudisti aineistovarantoon esitteleviä teemasivuja. Aineistoja teemoitettain -sivuilla on nyt päivitetty kattaus hyvinvointia ja ihmissuhteita, kuntia, köyhyyttä, lapsia, lapsuutta ja perhettä, liikuntaa ja urheilua, maahanmuuttoa, ulkomaalaisia ja rasismia, median tutkimusta, nuorisotutkimusta, terveyttä, työelämän tutkimusta, uskontoa, uskonnollisuutta ja kirkkoja, vaaleja, vanhuutta ja vanhenevista sekä ympäristöä ja energiaa luotaavia aineistovinkkejä. Valikoimaan lisättiin täysin uusia teemoja, kuten opiskelu, ruoka, rikollisuus, tasa-arvo sekä menneisyys ja tulevaisuus. Uudistus huipentui joulukuussa julkaistuun Elämää 100-vuotiaassa Suomessa -teemasivuun, jolla esitellään vuonna 2017 Suomessa kerättyjä tutkimusaineistoja.

Asiakaskyselyssä hyvää palautetta

Tietoarkisto toteutti loppuvuodesta asiakastyytyväisyyskyselyn, jossa tiedusteltiin asiakkaiden näkemyksiä muun muassa tietopalvelusta, aineistojen käytöstä ja viestinnästä. Kyselyyn vastasi 269 Tietoarkiston palveluiden käyttäjää, jotka olivat tyytyväisiä saamiinsa palveluihin ja aineistoihin. Kyselyn mukaan Tietoarkisto on hyödyllinen ja luotettava organisaatio, jonka asiantunteva palvelu vastaa asiakkaan tarpeita. Tietoarkisto nähdään myös laajemmin tieteen kehitystä edistävänä ja yhteiskunnallisesti tärkeää työtä tekevänä toimijana. Kyselyn tuloksia hyödynnetään palvelujen kehittämisessä. Raportti asiakaskyselyn tuloksista julkaistaan alkuvuodesta 2018.

Aineistojen jatkokäyttö

Aila-palveluportaalin käyttö lisääntyi edelleen vuonna 2017, tosin edellisvuotta maltillisemmin. Tietoarkiston asiakkaat latsivat Ailasta viime vuonna 2,5 prosenttia enemmän aineistoja kuin vuonna 2016. Tietoarkiston aineistojen jatkokäyttö on jo lähes viisinkertaistunut vuodesta 2014, jolloin Aila otettiin käyttöön.

Vuonna 2017 Tietoarkisto käsitteli kaikkiaan 2501 käyttölupahakemusta (2016: 2381), ja Ailasta ladattiin 2905 aineistoa (2016: 2835). Eniten aineistoja ladattiin marraskuussa (433) ja vähiten heinäkuussa (44). Toimitusjärjestelmän vuoden 2014 muutoksen vuoksi luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa. Paperihakemusten aikaan yhdellä hakemuksella pystyi tilaamaan useita aineistoja, esimerkiksi vuonna 2013 yhtä käyttölupaa kohti toimitettiin keskimäärin kaksi tutkimusaineistoa, sen sijaan Ailassa hakemukset ovat aineistokohtaisia.

Vuonna 2017 yksittäisiä rekisteröityneitä aineistojen lataajia oli 932 (2016: 1020). Lisäksi vapaasti käytettäviä aineistoja latsi 494 yksittäistä henkilöä. Vuoden lopussa Ailassa oli kaikkiaan 3134 (2016: 2800) rekisteröitynyttä asiakasta, joista kymmenisen prosenttia on ulkomaalaisia.

Suosituimpia yksittäisiä aineistoja olivat:

- FSD1289 Demokratisoitumisen mittarit 1810–2014 (A)
- FSD1229 Elämäntyylytutkimus 1995 (B)
- FSD3068 European Social Survey 2014: Suomen aineisto (A)
- FSD1216 Demokratisoituminen ja valtaresurssit 1850–2000 (A)
- FSD3067 Eduskuntavaalitutkimus 2015 (B)
- FSD2420 Valtaresurssit 2007 (A)
- FSD3062 Suomalaisten maahanmuuttoasenteet: Suomen Kuvalehden kysely 2015 (A)
- FSD3127 Tampereen korkeakouluopiskelijoiden asuminen 2016 (A)
- FSD3131 Työolobarometri 2015 (B)
- FSD3063 Suomalaisten maahanmuuttoasenteet: Iltalehden kysely 2015 (A)

Aineistojen saatavuusluokka: (A) vapaasti käytettävissä, (B) tutkimus, opetus, opiskelu.

Suosikkien lisäksi asiakkaita kiinnostivat hyvin monenlaiset aineistot: 646 (2016: 574) eri aineistoa ladattiin vuoden aikana ainakin kerran. Kaikkiaan arkistoitujen aineistojen käyttöaste (yksittäinen aineisto on toimitettu jatkokäyttöön vähintään kerran) vuosina 2000–2017 on 86 prosenttia.

Aineistoista 40 prosenttia (2016: 40 %) toimitettiin opiskeluun (harjoitustöihin, esseisiin, muuhun opiskeluun), 24 prosenttia (2016: 24 %) tutkimukseen, 23 prosenttia (2016: 24 %) opinnäytteisiin (kandidaatintöihin, pro graduihin, lisensiaatintutkimuksiin ja väitöskirjoihin), opetukseen 10 prosenttia (2016: 8 %) ja muuhun käytötarkoitukseen (esimerkiksi seurantaan tai selvityksiin) kaksi prosenttia. Ladatuista aineistoista viisitoista prosenttia oli kvalitatiivisia.

Aineiston luovuttaja määrittää arkistointisopimuksessa ehdot aineiston jatkokäyttöön toimittamiselle. Näitä niin sanottuja saatavuusluokkia on neljä (taulukko 4). Viime vuonna eniten ladattiin aineistoja, jotka ovat joko vapaasti käytettävissä (29 %) tai saatavilla niin tutkimukseen, opetukseen kuin opiskeluunkin (64 %).

Taulukko 3: Jatkokäyttöön toimitetut aineistot saatavuuden mukaan 2017 (%).

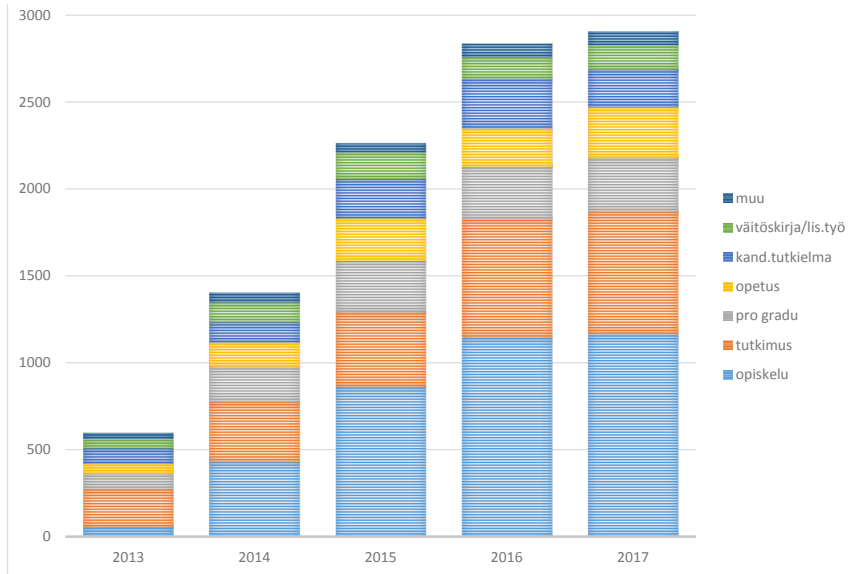
	%
Tutkimus, opetus ja opiskelu (vain rekisteröityneille asiakkaille) (B)	64
Vapaasti käytettävissä (A)	29
Tutkimus, pro graduista alkaen (vain rekisteröityneille asiakkaille) (C)	5
Luvanvarainen (vain rekisteröityneille asiakkaille) (D)	2

Aineistoja toimitettiin yhteensä 103 organisaatioon (2016: 107), 56 organisaatioon Suomeen ja 47 ulkomaille, yksittäisistä organisaatioista eniten Tampereen, Itä-Suomen ja Helsingin yliopistoihin. 16 prosenttia rekisteröityneiden asiakkaiden aineistotoimituksista meni ulkomaille (2016: 12 %). Englanninkieliseen hakemukseen perustuvia toimituksia oli yhteensä 30 prosenttia (2016: 27 %).

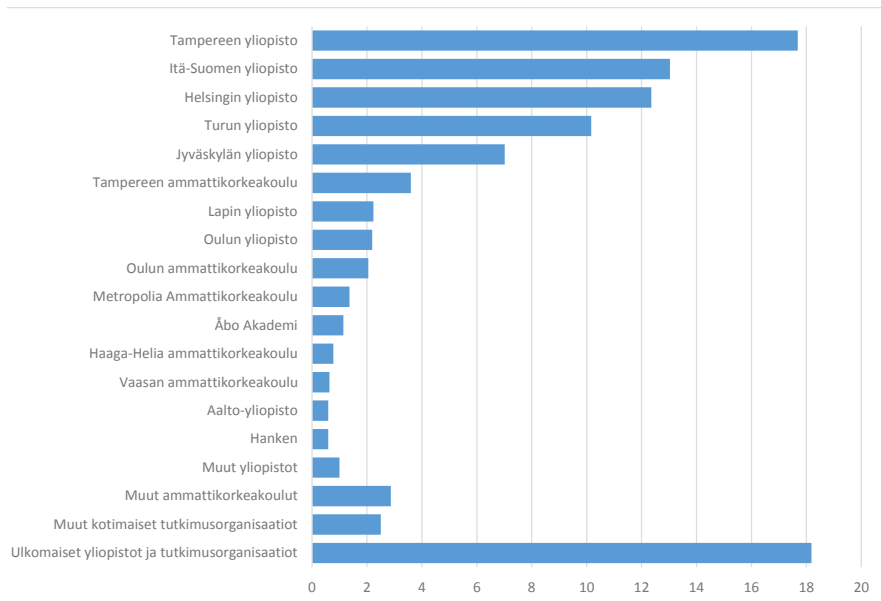
Käyttölupien määrä ei kerro aineistojen koko käyttäjämäärää. Esimerkiksi Menetelmäopetuksen tietovarannon harjoitusaineistot ja muut vapaasti ladattavat aineistot

eivät sisälly edellisiin tilastoihin.

Tietoarkisto pitää kirjaa julkaisuista, joissa on käytetty arkistoituja aineistoja. Vuonna 2017 julkaisutietokantaan lisättiin 198 uutta julkaisua (2016: 259).

Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan 2013–2017.

Kuvio 3. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2017, %.

EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamiseen valmistautuminen

Tietoarkisto nimitti omaksi tietosuojavastaavakseen kehittämispäällikkö Arja Kuula-Luumin. Yliopiston hallinto hyväksyi ratkaisun, ja Tietoarkiston tietosuojavastaava tekee yhteistyötä yliopiston tietosuojavastaavan kanssa. Tietoarkisto valmistautui EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamiseen laatimalla vuotta 2016 koskevan tietotilin-päätöksen. Sen avulla kartoitettiin tietosuojan nykytila ja kehitystarpeet tietoarkistotyössä. Tietotilinpäätös päätettiin tehdä jatkossa vuosittain.

Tietoarkiston sopimustekstit uusittiin vastaamaan tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Vuonna 2017 laadittiin uusi käsittelysopimus, johon aineistonluovuttaja sitoutuu toimittaessaan aineiston Tietoarkistoon arkistointiedellytysten arviointia varten. Lisäksi luonnosteltiin uusi arkistointisopimus.

Kansallinen tietosuojalaki

Tietoarkisto seurasi tiiviisti EU:n tietosuoja-asetusta täydentävän ja täsmentävän kansallisen tietosuojalain valmistelua. Tavoitteena oli vaikuttaa lain valmisteluun tavalla, joka edistäisi tutkimusaineistojen arkistoinnin laillisten edellytysten turvaamista. Tietoarkisto antoi oman lausuntonsa lakiesityksen alustavista tutkimuspykäläluonnoksista maaliskuussa 2017. Lausunnossa tuotiin esille muun muassa tarve saada tutkimukselle oma käsittelyperuste tilanteisiin, joissa tutkimusta ei voi tehdä tutkittavan suostumuksella. Tietoarkisto antoi myös lausunnon koko tietosuojalaki-luonnoksesta syyskuussa 2017 keskittyen arkistoja koskeviin näkökohtiin.

Tietoarkisto esitti lausunnossaan seuraavaa säännöskokonaisuutta:

1. Yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia koskeva käsittelyperuste, joka huomioi asetuksen johdanto-osan 158 mukaisen käsityksen yleisen edun mukaisesta arkistoinnista ja jossa viitataan 33 §:ään sijoitettaviin suojoitimiin.
2. Säännös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j kohdan mukaisesta erityisten tietoryhmien käsittelykieltoa koskevasta poikkeuksesta yleisen edun mukaisessa arkistoinnissa sekä poikkeus koskien 10 artiklan mukaisia tietoja.
3. Kansallisen lain 33 §:ään sijoitettava tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 mukaisen poikkeusten täytäntöönpano rekisteröityjen oikeuksista sekä artiklan 89 kohdan 1 mukaisten suojoitimien täsmentäminen.

Jäännösriskin arviointi, käyttövaltuudet ja kehityskohteiden tunnistaminen

Tietoarkisto arvioi jo arkistoitujen aineistojen jäännösriskin erillisessä projektissa. Käsiteltäväksi valittiin karttavat aineistosarjat, joiden kohderyhmään kuuluvat nuoret, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Projektissa tuotettiin sarjakohtaisia anonymisointisuunnitelmia ja tehtiin tarvittaessa lisäanonymisointeja aineistoihin. Lisäksi käytiin läpi kaikki arkistoidut laadulliset aineistot ja tehtiin lisämuutoksia ja poistoja aineistoihin, joiden ei katsottu olevan täysin tunnistettomia.

Tietoarkiston eri toimintoja koskevien käyttövaltuuksien hallinnointia alettiin kehittää syksyllä. Aluksi laadittiin listaus olemassa olevista tietojärjestelmistä, minkä jälkeen hahmotettiin työroolit ja valtuuttajat. Tavoitteena on hallittu ja systemaattisesti dokumentoitu käyttövaltuuksien myöntöprosessi.

Tietoarkistossa kartoitettiin kehityskohteita, joilla varaudutaan tietosuoja-asetuksen soveltamiseen. Sopimusten uusimisen ohella Tietoarkiston tulee ratkaista, miten se laatii käsiteltävänä olevista aineistoista tietosuoja-asetuksen 30 artiklan mukaiset selosteet. Lisäksi Tietoarkiston tulee uudistaa palvelujensa ja aineistojensa käyttöehdot ja muu tietosuojapolitiikan dokumentointi vastaamaan tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Myös tietosuoja-asetuksen edellyttämät tietoturvaloukkausten ilmoitusmenettelyt tulee suunnitella. Tietosuoja-asetus ja kansallinen tietosuojalaki tulee jatkossa huomioida kaikissa Tietoarkiston palveluissa ja yhteistyösopimuksissa.

Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki

Koneellisesti haravoitavan metadatan jakeluun tarkoitettun Kuha2-ohjelmiston ensimmäinen versio julkaistiin avoimena lähdekoodina marraskuussa 2017. Ensimmäinen versio tuotettiin osana CESSDAn Strengthening and Widening -hanketta. Ensijulkaisun jälkeen siihen on rakennettu aktiivisesti tukea muun muassa CESSDA Product and Service Catalogue - ja Euro Question Bank -projektien tarpeisiin. Tulevaisuudessa ohjelmisto toimii Tietoarkiston ensisijaisena jakelukanavana tällaiselle metadatalle.

Vuonna 2017 kehitettiin edelleen edellisenä vuonna julkaistua Tietomilli-palvelua, jossa voi tutkia ja analysoida suomalaisten mielipiteitä. Tietomillin käyttämien tilastokuvioiden pohjalta luotiin column-graphs-niminen avoimen lähdekoodin JavaScript-kirjasto, jonka avulla voi tuottaa edistyneitä pinotut pylväät-tilastokuvioita.

Pitkäaikaissäilytyksen kansallisen PAS-palveluun liittymistä työstettiin vuoden aikana ja ensimmäinen paketti vietiin tuotantojärjestelmään marraskuussa 2017. Paketteja muodostetaan rutiininomaisesti ja suurin osa pitkäaikaissäilytettävästä materiaalista on viety PAS-palveluun. Loppu materiaali viedään PAS-palveluun vuoden 2018 aikana. Paketointi toimii nyt puoliautomaattisesti. Seuraava askel on tuottaa paketit täysin automaattisesti ja toteuttaa käyttöliittymä, jonka avulla aineistopalvelu voi ohjata paketinmuodostusta.

3E-projektissa toteutetun pitkittäisaineistoportaalin tarpeisiin hankittiin Colec-tica-ohjelmisto, jonka käyttöönotossa ohjelmiston toimittaja loi yhteistyössä Tietoarkiston kanssa tietoaaineistojen portaaliin tuomiseksi tarvittavat ohjelmistot. Lisäksi ohjelmiston käyttöliittymän ulkoasua muutettiin paremmin Tietoarkiston brändiin sopivaksi. FNESdata-palvelu julkaistaan alkuvuodesta 2018. Aiemmin tuotettu pitkittäisaineistoportaali LoDa poistettiin käytöstä huhtikuussa.

Operatiivisen tietokannan uudistusprojekti TIIPi3 siirtyi suunnittelusta toteutukseen. Ison projektin määrittelyt ovat muuttuneet ja järjestelmälle on asetettu uusia vaatimuksia, minkä lisäksi joitain aiemmin erilliseksi miellettyjä kokonaisuuksia on liitetty osaksi TIIPi3-työtä. Työtä jatketaan 2018.

Tuotannossa olevien palvelujen siirto Openstack-ympäristöön vietiin loppuun, kun Ailan palvelut saatiin siirrettyksi uudelle alustalle maaliskuussa. Lisäksi asennus-automatiota kehitettiin viemällä palveluita hallittavaksi Ansible-ohjelmiston avulla. Nämä kaksi työkalua tuovat joustavuutta ja parantavat suoritusvarmuutta tilanteisiin, joissa alustapalveluita järjestellään uudelleen esimerkiksi vikatilanteen tai resurssien käytön tehostamiseksi.

Käyttäjiä, työasemia, palvelimia ja palveluita hoivattiin kuten aiempinakin vuosina.

Tukijärjestelmien pilotointia opiskelijaprojekteissa

Tietoarkisto tekee ohjelmistokehityksessä yhteistyötä Tampereen yliopiston tietojenkäsittelytieteen projektityöopetuksen kanssa. Kevään 2017 projektityökurssi tuotti Ilmo-ohjelmiston, joka tutki, millaisia ohjelmistoratkaisuja Tietoarkisto tarvitsee, jotta aineistojen tuottajat pystyisivät ilmoittamaan mahdollisista arkistoitavista aineistoista suoraan Tietoarkiston järjestelmiin rajapinnan kautta. Työ liittyi 3E-projektiin. Syksyn kurssi puolestaan pilotoi muuttujien asiansanoittamista tukevia ohjelmistoratkaisuja TA22-projektin tarpeisiin. Pilotista saatujen kokemusten perusteella tarkennetaan, millaisia ratkaisuja muuttujien asiansanoittaminen edellyttää.

Aineistoista ja palveluista tiedottaminen

Tietoarkiston viestinnän tärkein väline on toimiva ja ajantasainen verkkosivusto, jonka kautta palvelut ovat suomalaisten ja ulkomaalaisten käyttäjien ulottuvilla ajasta ja paikasta riippumatta. Vuonna 2017 jatkettiin edellisvuonna alkaneen verkkosivujen ulkoasun ja sisällön uudistusta. Sivut oli suunniteltu otettavaksi käyttöön jo vuonna 2017, mutta niiden julkaisu siirtyi vuoden 2018 kevääseen ulkoa ostetun ulkoasu- ja käyttöliittymäsuunnittelun viivästyttyä. Tavoitteena on tuottaa arkistolle informatiiviset, nykyaikaiset ja mobiilikäytön huomioivat sivut.

Yksikön verkkosivuihin kohdistui vuonna 2017 noin 1,26 miljoonaa sivupyynn-
töä, mikä oli hieman vähemmän (6,7 %) kuin vuonna 2016. Palveluportaali Ailan sivupyynnöiden määrä oli hieman yli 240 000 (kasvua noin 12 %). Menetelmäopetuksen tietovaranto MOTV on jo pitkään ollut verkkosivujen suosituin osio. Varannon käyttö väheni aavistuksen vuoteen 2016 verrattuna. Vuonna 2017 Tietoarkiston suomenkielisillä sivuilla oli keskimäärin 2513 (2016: 2712) ja englanninkielisillä keskimäärin 136 (2016: 165) käyntiä vuorokaudessa. Ailaan sivupyynnöitä kohdistui vuorokaudessa keskimäärin 660 (2016: 590).

Verkkolehti Tietoarkisto ilmestyi yhden kerran. Verkkosivu-uudistuksen myötä verkkolehden sijaan julkaistaan säännöllisesti yksittäisiä artikkeleita ja kolumneja verkkosivuilla. Painetun Tietoarkisto-lehden julkaisu siirrettiin pysyvästi kalenterivuoden alkuun, minkä vuoksi lehti ei ilmestynyt vuonna 2017. Vuoden 2018 lehden teema on ”ERICit palvelevat tutkijaa”. Lehden englanninkielinen verkkoversio FSD Bulletin ilmestyi vuoden aikana niin ikään kerran.

Tietoarkisto osallistui Suomi 100 -juhlavuoden tapahtumiin sekä verkkosivuil-

laan että Tietomilli-palvelussa. Julkaisimme huhtikuusta alkaen joka kuun kuudes päivä teemasivun aineistojen eri aihealueista. Itsenäisyyspäivän aattona avasimme Elämää 100-vuotiaassa Suomessa -teemasivun, jolle oli koottu vuosina 2016 ja 2017 Suomessa kerättyjä, Aila-palveluportaalista saatavilla olevia tutkimusaineistoja. Tietomilli-mielipidepuntariin avattiin elokuussa Sata kysymystä suomalaisille -etusivu. Sille valikoitiin sata suomalaisille esitettyä kysymystä, joiden vastaukset esitettiin havainnollisina infograafeina ja Kansalliskirjaston Finna-palvelusta haetuin Suomi-valokuvin kuvitettuna.

Tietoarkiston sähköpostitiedotuslistalle lähetettiin 12 viestiä. Tiedotuslistan viestit sisältävät muun muassa koosteen verkkosivuilla julkaistuista tiedotteista, tärkeimpiä poimintoja Tietoarkiston Facebook- tai blogipäivityksistä ja keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten CESSDAn, uutisia. Tiedotteita Tietoarkisto julkaisi verkkosivullansa vuoden aikana yhteensä 68. Lisäksi Ailan etusivulla julkaistiin muutamia Ailan käyttöä koskevia tiedotteita.

Tietoarkisto jatkoi Facebook-sivun ja Twitter-tilin aktiivista käyttöä viestinnän apuvälineenä. Facebookissa seuraajia oli vuoden lopussa 622 ja Twitterissä 452. Määrät kasvavat edelleen. Facebook-päivityksiä julkaistiin vuoden aikana 156 ja twiittejä 151. Tietoarkistoblogissa julkaistiin vuoden aikana 14 kirjoitusta. Syyskuussa 2017 Tietoarkisto avasi oman YouTube-kanavan. Kanavalle tuotetaan esittelyjä Tietoarkiston palveluista ja aineistoista, verkkolehden artikkeleita täydentäviä haastatteluja, ja lisäksi julkaisemme tallenteita webinaareistamme ja seminaariesityksistämme.

Tietoarkiston toiminnan esittelyä

Tietoarkistolla oli vuoden aikana esittelypöytä yli viidentoista seminaarin ja konferenssin yhteydessä eri puolilla Suomea. Keväällä osallistuimme muun muassa Sosiialityön tutkimuksen päiville Helsingissä, Sosiologipäiville Tampereella ja Jyväskylässä pidetyille Poliitiikan tutkimuksen päiville. Syksyllä esittelimme Tietoarkiston palveluita esimerkiksi Liikuntatieteen päivillä Jyväskylässä, Historiantutkimuksen päivillä Turussa ja Arkeologipäivillä Oulussa. Lisäksi Tietoarkiston edustajilla oli Tietoarkistoa ja sen palveluita esitteleviä esityksiä eri seminaareissa ja koulutustilaisuuksissa eri puolilla Suomea.

Alkuvuonna 2017 toteutettiin yhdessä Kasvatustieteen tiedekunnan kanssa Tietoarkiston toiminnan esittely Virta-rakennuksen näyteikkunassa Åkerlundinkadun katutasossa (”Edusta-näyttely”). Marraskuussa Tietoarkisto juhli Arkistojen päivää avoimilla ovilla ja kahvitarjoilulla. Ohjelmassa oli Tietoarkiston palveluita ja Suomi100-juhluvuoden hankkeita käsitteleviä tietoiskuja sekä mahdollisuus tutustua opastetusti Tietoarkiston tiloihin Virta-rakennuksessa.

Viestintäyhteistyö CESSDA-maiden kesken

Vuonna 2017 Tietoarkisto jatkoi tiivistä yhteistyötä muiden eurooppalaisten tietoarhistojen viestinnän kanssa osana CESSDAn Communications Groupia. Communications Groupin asema virallisena työryhmänä lopetettiin, minkä jälkeen sen työskentely

jatkuu syksyllä vapaamuotoisena yhteydenpitona. Tiedottaja Kaisa Järvelä ja hänen jälkeensä tutkimusamanuenssi Henri Ala-Lahti osallistuivat kuukausittain Communications Groupin puhelinpalaveriin. Tietoarkiston kansainvälisesti kiinnostavista uutisia käännettiin omien sivujen lisäksi myös soveltaen CESSDAn sivuille. Vastaa- vasti CESSDAn ja muiden palveluntuottajamaiden uutisia jaettiin aktiivisesti Tieto- arkiston sosiaalisen median kanavissa.

Myös seminaarit ovat tärkeä osa Tietoarkiston viestintää. Vuoden 2017 aikana Tietoarkisto järjesti useita ajankohtaisia aiheita käsitteleviä seminaareja sekä yksin että yhteistyössä yhteistyökumppaneidensa kanssa. Tietoarkisto oli mukana järjestä- mässä viittä esitystä Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen webinaari-sarjaan.

Koulutukset

Tietosuoja ja tutkittavan suostumus osallistua tutkimukseen

Tietoarkisto ja Avoin tiede ja tutkimus -hanke järjestivät Helsingissä seminaarin, jossa keskityttiin tutkittavilta pyydettyihin suostumuksiin ja niitä koskevaan lainsäädäntöön. EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimusten lisäksi tarkasteltavana olivat kliinistä tutkimusta ja biopankkitutkimusta koskevat erityislainsäädännöt. Tilaisuudessa esiintyivät lainsäädännön asiantuntijat, ja näkökulmia konkretisoivat tutkijapuheen- vuorot. Seminaari oli maksuton ja avoin kaikille aiheesta kiinnostuneille. Esitykset on linkitetty seminaariohjelman ohkeen Tietoarkiston verkkosivuille.

http://www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/tietosuoja_ja_suostumus2017/

EU:n tietosuoja-asetus – tietosuojalainsäädännön muutokset tutkimuksessa ja arkistoinnissa

Tietoarkisto ja Avoin tiede ja tutkimus -hanke järjestivät lokakuun 31. päivä Helsingissä seminaarin, joka käsiteli EU:n tietosuoja-asetusta ja sen vaikutuksia tutkimukseen ja aineistojen arkistointiin. Tilaisuuteen osallistujat pääsivät kuulemaan keskeisimmät EU:n tietosuoja-asetukseen liittyvät seikat huippuasiantuntijoiden kertoma- mana. Myös verkkoon striimatussa seminaarissa oli yli 600 osallistujaa. Seminaari oli maksuton ja avoin kaikille aiheesta kiinnostuneille. Esitykset on linkitetty semi- naariohjelman ohkeen Tietoarkiston verkkosivuille.

http://www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/eun_tietosuoja_asetus_2017/

Kaksi aineistonhallintasuunnitelma-työpajaa Tampereella

Yliopiston kirjasto ja Tietoarkisto järjestivät syyskuussa kaksi työpajaa, jossa sai vinkkejä ja ohjeistusta napakan aineistonhallintasuunnitelman laadintaan. Tilaisuuksissa käytettiin aineistonhallintasuunnitelmien laadintaan tarkoitettua DMPTuuli-työkalua.

http://www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/aineistonhallintasuunnitelma_tyopaja/

Tutkimusaineistojen anonymisointi

Tietoarkisto järjesti yhdessä Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen kanssa huhtikuussa seminaarin, jossa paneuduttiin tutkimusaineistojen anonymisointiin. Seminaarissa kerrottiin konkreettisin esimerkein, miten anonymisointi voidaan toteuttaa käytännössä. Esimerkkejä oli tarjolla sekä kvalitatiivisiin että kvantitatiivisiin aineistoihin. Suomenkielinen tilaisuus oli maksuton ja avoin kaikille aiheesta kiinnostuneille. Esitykset on linkitetty seminaariohjelman oheen Tietoarkiston verkkosivuille.

http://www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/Tutkimusaineistojen_anonymisointi_2017/

Avoimen tieteen verkkokoulutus

Tietoarkiston kehittämisspällikkö Arja Kuula-Luumi osallistui ohjausryhmän jäsenenä Avoimen tieteen verkkokoulutusmateriaalin tuottaneeseen hankkeeseen. Tieteellisten seurain valtuuskunnan toteuttaman hankkeen koulutussisältö tuotettiin englanninkielisenä. Koulutus suunnataan aluksi tutkijakouluille, mutta sitä voivat hyödyntää myös muut. Kehittämisspällikön lisäksi myös muut tietoarkistolaiset kommentoivat ja esittivät ehdotuksia koulutussisältöihin.

Avoimen tieteen verkkokoulutushanke:
<https://findocnet.fi/course/index.php?categoryid=21>

Webinaarit

- Näin laadit tietosuojasetuksen mukaisen selosteen henkilötietojen käsittelystä
www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/webinaarit/webinar2017-09-07.html
- Aineiston avaajan ABC
www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/webinaarit/webinar2017-09-06.html
- Kvantitatiivisen tutkimusaineiston kuvailu
www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/webinaarit/webinar2017-06-06.html
- Laadullisen tutkimusaineiston kuvailu
www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/webinaarit/webinar2017-06-02.html
- Palveluportaali Ailan käyttö
www.fsd.uta.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/webinaarit/webinar2017-05-23.html

Sisäiset koulutukset

Tietoarkistossa pidettiin useita sisäisiä tietosuojakoulutuksia. Lakimies Antti Ketola piti tietosuoja-asetuksen mukaisesta asiakastietojen käsittelystä koulutuksen kesäkuussa koko henkilöstölle ja IT-henkilöstölle suunnatun koulutuksen syyskuussa 2017.

Tietoarkiston muut palvelut

MOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto

Menetelmäopetuksen tietovaranto on tarkoitettu yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkimusmenetelmien opetuksen ja opiskelun verkko-oppimateriaaliksi. MOTVin sivut ovat edelleen Tietoarkiston ylivoimaisesti käytetyin sivustokokonaisuus, ja vuonna 2017 tietovarantoon kohdistui viikoittain 13 500 (2016: 14 300) sivupyynnöä. Käytöstä KvantimOTViin kohdistui reilun 40 prosenttia ja KvalimOTViin hieman alle 60 prosenttia. KvalimOTVin käyttö lisääntyi kun taas KvantimOTVin väheni. Opettajien ilmoituksia MOTVin käytöstä oppimateriaalina tuli 20, joka on kolmanneksen vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tietovarantoa täydennettiin vuoden aikana ainoastaan tarkentamalla muutamia artikkeleita käyttäjäpalautteen perusteella. Vuoden lopussa tietovarannon MOTV-listalla oli jäseniä noin 200. Tietovarannon päivittämiseksi kokonaan uudella menetelmien oppimisympäristöllä tehtiin hankesuunnitelma, jolle haettiin rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

MOTV: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

POHTIVA – Poliittisten ohjelmien tietovaranto

Suomalaisten poliittisten puolueiden ohjelmia sisältävään POHTIVA-tietovarantoon lisättiin 34 uutta ohjelmaa. Näistä suurin osa liittyi kuntavaaleihin 2017. POHTIVAan lisättiin ominaisuus, jolla kukin ohjelma voidaan kiinnittää määriteltyyn vaaliin, ja näiden merkintöjen perusteella toteutettiin kevyt verkkopalvelu, jossa tietokannasta poimittiin kuntavaaleihin valmistautuvien puolueiden ajankohtaiset vaali- ja periaateohjelmat. Tietopalvelupyynnöiden perusteella POHTIVAan ohjelmat olivat ainakin kahden kandidaatintyön tai pro gradu -työn aineistona. Palvelun käyttömäärässä näkyy lähes 10 prosenttia nousua vuonna 2016 tehdyn käyttöliittymä uudistuksen jälkeen. POHTIVAan kohdistui viikoittain yli 500 sivupyynnöä (2016: vertailukelpoista lukua ei saatavilla).

POHTIVA: <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/>

Demokratiaindikaattorit

Demokratiaindikaattoreiden tietovaranto on osa Tietoarkiston ylläpitämää ja oikeusministeriön rahoittamaa Vaalitutkimusportaalia. Vuonna 2017 järjestetyt kuntavaalit aiheuttivat palvelussa huhtikuussa selvän käyttöpiikin. Portaaliin kohdistui vuonna

2017 viikoittain noin 400 (2016: 350) sivupyynnöä. Vaalitutkimuskonsortion hankekausi päättyi 2017 ja tietovarantoa päivitettiin lähinnä konsortion hallintoa ja lisätietolinkkejä koskevalla aineistolla.

Vaalitutkimusportaali: <http://www.vaalitutkimus.fi/>

PENNA, kirjoitusaineistojen keruutyökalu

Tietoaarkiston ylläpitämä kirjoitusaineistojen keräämiseen tarkoitettu verkkoalusta Penna otettiin käyttöön lokakuussa 2017. Syksyn aikana toteutettiin testikeruun lisäksi kaksi Penna-keruuta, joiden keruu-aika ulottui vuoden 2018 puolelle. Keruutyökalu tuotettiin vuonna 2016 alkanessa opiskelijaprojektissa. Kerätyt kirjoitusaineistot tulevat myöhemmin jatkokäyttäjien saataville palveluportaali Ailaan, jos kirjoittaja on antanut siihen suostumuksensa.

PENNA <https://services.fsd.uta.fi/penna>

Aineistohallinnan käsikirja

Tutkijoille suunnattu Aineistohallinnan käsikirja Tietoaarkiston verkkosivuilla on yksi viitatuimmista lähteistä eri organisaatioiden tutkimusaineistojen avoimuutta käsittelevillä sivuilla. Käsikirjan ohjeisiin viitataan myös ulkomaisten yliopistojen sivuilla. Sekä suomenkielisen että englanninkielisen käsikirjan käyttö lisääntyi edelleen selvästi (noin 15 %) edellisestä vuodesta ja siihen kohdistui viikoittain lähes 1000 (2016: 800) sivupyynnöä.

Aineistohallinnan käsikirja: <http://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/>

Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita

Tietoaarkiston kotimaiset hankkeet ja yhteistyö tukevat eri tavoin pyrkimystä parantaa tutkimusaineistojen saatavuutta. Tietoaarkistossa olivat vuoden aikana käynnissä Suomen Akatemian rahoittamat infrastruktuurihankkeet CESSDAn kansallisen palveluntuottajan vahvistaminen ja laajentaminen sekä Aktiivinen Tietoaarkisto CESSDassa: Uudet eurooppalaiset tutkijapalvelut. Omien hankkeidensa lisäksi Tietoaarkisto oli mukana myös monessa eri organisaatioiden yhteistyönä toteutetussa kansallisessa hankekokonaisuudessa.

3E – CESSDAn kansallisen palveluntuottajan vahvistaminen ja laajentaminen

Vuonna 2017 päättyneessä kolmivuotisessa hankkeessa Tietoaarkisto selvitti tutkimusdatan arkistointi- ja avaamispalveluiden laajentamista terveystieteisiin ja humanistille tieteenaloille sekä vahvisti tutkimusaineistojen hallintaan liittyvää tietopalvelua. Vuonna 2017 järjestetyt tietosuojaa käsittelevät seminaarit keräsivät satoja osallistujia. Vertailevan tutkimuksen palveluportaali toteutettiin eduskuntavaalidatalle, joskin portaalin julkaiseminen siirtyi vuodelle 2018. Hankkeessa kehitettiin myös yleisesti Tietoaarkiston palveluvalmiutta CESSDAn

jäsenenä. Yksi CESSDAn vaatimuksista on, että palveluntuottajien on hankittava luotettavuudesta kertova CoreTrustSeal-sertifikaatti, ja Tietoarkisto päivitti oman sertifiointinsa vuonna 2017. Hanke sai rahoituksensa Suomen Akatemian FIRI 2014 -kutsuhausta.

Aktiivinen Tietoarkisto CESSDassa: Uudet eurooppalaiset tutkijapalvelut

Helmikuussa käynnistyneessä viisivuotisessa hankkeessa Tietoarkisto keskittyy CESSDAn vaatimusten täyttämiseen ja osallistuu aktiivisesti CESSDAn kehittämiseen ja rakentamiseen. Tavoitteena on vaikuttaa aktiivisesti siihen, minkälaisia palveluita CESSDA eurooppalaisille tutkijoille jatkossa tarjoaa ja varmistaa, että Tietoarkiston omat palvelut vastaavat kansainvälisiä vaatimuksia. Hanke sai rahoituksensa Akatemian FIRI 2016 Valtionjäsenyysoinfrastruktuurit -hausta. Tietoarkiston hakemus vuosille 2017–2021 perustui Suomen Infrastruktuurien tiekartalle 2014–2020 hyväksytyyn esitykseen.

Tietoarkiston hankesivut: <http://www.fsd.uta.fi/fi/hankkeet/>

DMPTuuli-työkalu aineistonhallinnan suunnittelu

Tietoarkiston kehittämispäällikkö osallistui ohjausryhmän jäsenenä DMPTuuli-työkalun kehittämistyöhön. Työkalu on tarkoitettu aineistonhallintasuunnitelmien laadintaan ja se onnistuttiin jalkauttamaan suomalaiselle tutkimuskentälle erittäin hyvin. Ohjausryhmän työ painottui työkalun ylläpidon ja kehittämisen rahoituksen ja toteutuksen vaihtoehtoista käytäviin keskusteluihin. 2017 rahoituksesta vastasi OKM, ja työkalun ylläpidosta ja kehitystyöstä Suomen osalta vastasi Helsingin yliopiston kirjasto yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa. Työkaluun tuotettiin ohjeet taiteiden, muotoilun ja arkkitehtuurin alalle, ja Tietoarkisto osallistui niiden tuottamiseen humanististen alojen tieteenala-asiantuntija.

DMTuuli-hankesivut: <https://www.dmptuuli.fi/>

Avoin tiede ja tutkimus -hanke

Avoin tiede ja tutkimus -hanke oli opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2014 käynnistämä hanke tiedon saatavuuden ja avoimen tieteen edistämiseksi. Hanke päättyi vuonna 2017. Tietoarkisto osallistui hankkeen toteuttamiseen aktiivisesti. Johtaja Helena Laaksonen oli hankkeen asiantuntijaryhmän, kansainvälisyysryhmän ja Tutkimus-PAS-työryhmän jäsen, kehittämispäällikkö Arja Kuula-Luumi osallistui Tuuli-hankkeeseen ja toimi sen ohjetyöryhmän puheenjohtajana, kehittämispäällikkö Mari Kleemola oli Tutkimus-PAS-työryhmän jäsen, tietopalvelupäällikkö Hannele Keckman-Koivuniemi Palvelut-työryhmän jäsen ja tietoarkkitehti Katja Moilanen oli Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen ja Kansallisen digitaalisen kirjaston yhteisen Oikeuksien metatiedot -työryhmän jäsen. Lisäksi Tietoarkisto osallistui Avoin tiede ja tutkimus -osaajakoulutusten järjestämiseen.

Avoin tiede ja tutkimus -hanke: <http://avointiede.fi/>

JHS rekisteritiedon metadata -työryhmä

Rekistereiden kuvailutiedot ovat keskeisiä rekisteritietojen löydettävyyden, käytettävyyden ja hyödynnettävyyden kannalta. Rakenteilla olevan JHS-suosituksen tavoitteena on luoda yhdenmukainen kuvailutietomäärittely, joka olisi käytössä laaja-alaisesti julkishallinnon organisaatioissa. Tämä helpottaisi ja tehostaisi kertaalleen kerättyjen tietojen hyödyntämistä muiden viranomaisten toiminnassa sekä jatkokäyttöä tutkimuksessa ja tilastoinnissa. Tietoarkiston kehittämisspäällikkö Mari Kleemola ja tietoarkkitehti Katja Moilanen osallistuivat työryhmään.

JHS rekisteritiedon metadata -hanke:

<http://www.jhs-suositukset.fi/web/guest/jhs/projects/rekisteritiedon-metatiedot>

Digitaalisten tietoaaineistojen kansallinen kuvausjärjestelmä

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) ja Tilastokeskuksella on hallussaan kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä tilastointia ja tutkimusta varten kerättyjä aineistoja. Digitaalisten tietoaaineistojen kansallinen kuvausjärjestelmä -hankkeessa kehitettiin aineistojen muuttujatasoisia kuvauksia ja rakennettiin aineistoluettelo. Hanke oli THL:n, Tilastokeskuksen ja Tietoarkiston yhteishanke ja osa Sitran laajempaa Isaacus-palveluoperaattorihanketta. Tietoarkistosta hankkeeseen osallistivat kehittämisspäällikkö Mari Kleemola ja tietoarkkitehti Katja Moilanen.

THL:n hankesivu:

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/digitaalisten-tietoaaineistojen-kansallinen-kuvausjarjestelma>

Tilastokeskuksen kansallisen tutkijapalvelun kehittäminen

Tilastokeskus kehittää tutkijapalveluitaan ja tässä hankkeessa keskiössä olivat etäkäyttöjärjestelmä ja valmisaineistot. Vuonna 2017 hanke nivoutui Sitran laajempaan Isaacus-palveluoperaattorikonaisuuteen. Tietoarkiston kehittämisspäällikkö Mari Kleemola oli hankkeen ohjausryhmässä.

Kopiosto-sopimuksen piiriin kuuluvat aineistot

Kopioston ja Tietoarkiston vuonna 2015 solmiman lisenssisopimuksen ansiosta tutkimusaineistoihin kuuluvien, tekijänoikeuslainmukaisesti teossuojaa saavien sanomalehti-, aikakauslehti- ja kuva-aineistojen digitaalinen arkistointi ja jatkotutkimuskäyttö on mahdollista. Tietoarkisto maksaa lisenssistä Kopiostolle vuosittain korvauksen, jonka suuruus määräytyy arkistoitujen teosten sekä teoksia sisältäviin aineistoihin kohdistuvien käyttöluvahakemusten määrän mukaan. Sopimus nojautuu yliopistojen Kopioston kanssa solmimaan digilupasopimukseen. Vuonna 2017 arkistoitui Kopiosto-sopimuksen piiriin kuuluva aineisto työelämän ja koulutuksen tasavoksymysten käsittelystä suomalaisessa mediassa.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hankkeen tavoitteena oli kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuuden ja käytettävyyden parantaminen sekä aineiston pitkäaikaissäilytysratkaisun kehittäminen. Hanke päättyi vuoden 2017 lopussa. Tietoarkisto otti marraskuussa 2017 käyttöön aineistojen varmuuskopioiden siirron hankkeessa kehitettyyn pitkäaikaissäilytyspalveluun (PAS-palvelu). Tietoarkiston kehittämisspäällikkö Mari Kleemola oli KDK:n ohjausryhmän jäsen, tietoarkkitehti Katja Moilanen tietoarkkitehtuuriryhmän jäsen ja IT-palveluasiantuntija Tuomas J. Alaterä PAS-yhteistyöryhmän jäsen. Alaterä jatkoi lisäksi arkistosektorin KDK-yhteistyöverkoston ohjausryhmän jäsenenä.

KDK-hanke: <http://www.kdk.fi/>

PAS-palvelu: <http://digitalpreservation.fi/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK)

Katja Fält osallistui opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaan kaksivuotiseen (2016–2017) hankkeeseen Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta: tekijyys, tiedon kuratointi ja hyvät tiedeviestinnän käytänteet. Hanke on Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan (TJNK) ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) yhteinen, ja sen tavoitteena on laatia yhdessä tiedeyhteisön kanssa yleisen tason suosituksia tiedeellisestä tekijyydestä. Toinen lopputuote tulee olemaan kansallinen suositus tiedeviestinnän hyvistä käytänteistä. Lisäksi tuotetaan verkkomateriaalia avoimesti kaikkien saataville.

Loppusyksystä 2017 tutkimuseettinen neuvottelukunta perusti työryhmän, joka valmistelelee EU:n tietosuoja-asetuksen edellyttämät muutokset ihmistieteiden eettisiin periaatteisiin. Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin Tietoarkiston kehittämisspäällikkö Arja Kuula-Luumi.

Hanke verkossa: <http://www.tjnk.fi/fi/tiedon-jakaminen-luo-vaikuttavuutta>

Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita

Strategiansa mukaisesti Tietoarkisto tekee aktiivista yhteistyötä alansa kansainvälisten ja eri maiden kansallisten toimijoiden kanssa. Kansainvälinen yhteistyö oli aktiivista myös vuonna 2017.

CESSDA – Consortium of European Social Science Data Archives

Euroopan komissio myönsi eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen muodostamalle tutkimusinfrastruktuurille CESSDAlle ERIC-aseman kesäkuussa 2017. CESSDA ERICin yleiskokous hyväksyi Suomen jäsenhakemuksen marraskuussa ja samalla se hyväksyi Tietoarkiston CESSDAn kansalliseksi palveluntuottajaksi. CESSDA ERICin keskustoimisto sijaitsee Norjan Bergenissä.

CESSDA ERIC tarjoaa kansainväliselle tiedeyhteisölle maksuttomia tutkimusda-

tan arkistointi-, hallinta- ja saatavuuspalveluita sekä niihin liittyvää koulutusta. Sen tavoitteena on edistää laadukasta yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, joka tuottaa ratkaisuja ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

CESSDAn yleiskokous (General Assembly) ja kansallisten palveluntuottajien forumi (Service Providers Forum) kokoontuivat useita kertoja, ja Tietoarkistolla oli niissä edustus. Vuonna 2017 kokoukset käsittelivät pääasiassa CESSDAn ERIC-prosessia, strategiaa ja työsuunnitelman toteuttamista.

CESSDA rakentaa ja harmonisoi palveluitaan sisäisissä hankkeissa, joita palveluntuottajat toteuttavat. Tietoarkisto osallistui vuoden 2017 aikana niistä kuuteen, jotka vahvistivat myös Tietoarkiston omaa osaamista:

- CESSDA Metadata Management -hanke ja sen jatkohanke CMM2, joita molempia Tietoarkisto johti. Hankkeissa luodaan yhteinen kuvailutietomalli ja yhteiset kuvailukäytännöt CESSDAn palveluntuottajille.
- Collaborative Data Management (RDM), jossa kehitettiin tutkimusaineistojen hallintaan keskittyviä palveluja ja luotiin aineistohallinnan verkkoresurssi.
- Euro Question Bank, joka rakensi eurooppalaista kysymyspankkia.
- Products and Services Catalogue Phase 2, joka kehitti yhteisluetteloa CESSDAn palveluntuottajien aineistokokoelmista.
- CESSDA Technical Framework Phase 3, joka kehitti CESSDAn IT-käytäntöjä.

Tietoarkisto oli vuonna 2017 mukana myös neljässä CESSDAn pysyvistä työryhmistä: teknisessä ryhmässä, koulutusryhmässä, viestintäryhmässä ja laatusertifiointeja valmistelevassa työryhmässä (Trust Support Groupissa). Lisäksi Tietoarkisto on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä yhteiskuntatieteiden monikielistä tesaurusta ELSSTiä.

Tietoarkiston edustajat osallistuivat vuoden aikana CESSDAn hallintoelinten tai projektien kokouksiin yhteensä noin 100 kertaa. Kokouksista 90 prosenttia oli virtuaalisia.

Tietoarkiston aktiivinen osallistuminen CESSDAn kehittämiseen on osa Suomen Akatemian infrastruktuurirahoitusta saaneita FIRI-hankkeita: vuosina 2015–2017 käynnissä ollut 3E-hanketta ja vuonna 2017 käynnistynyttä viisivuotista Aktiivinen Tietoarkisto CESSDAssa -hanketta.

CESSDA: <http://www.CESSDA.eu/>

CESSDA SAW – Strengthening and widening the European infrastructure for social science data archives

Yksi CESSDAn suurimmista hankkeista, kaksivuotinen CESSDA Strengthening and Widening, lyhyemmin SAW, päättyi vuoden 2017 lopussa. Hanke sai rahoituksensa Euroopan unionin Horisontti 2020 -ohjelmasta. Nimensä mukaisesti hankkeessa sekä vahvistettiin CESSDAn toimintoja että pyrittiin saamaan uusia valtioita jäseneksi.

Hankkeen alkupuolella vuonna 2016 kartoitettiin eurooppalaisten data-arkistojen toimintojen vahvuuksia ja kehityskohteita. Tietoarkiston tulokset olivat suurelta osin data-arkistojen keskiarvoa paremmat. Sopimus- ja käyttöoikeuskäytäntömme, tieto-

suoja-asiat ja aineistojen kuvailu nousivat esille erityisen hyvinä osa-alueina.

Yksi CESSDAn vaatimuksista on, että palveluntuottajien on hankittava CoreTrustSeal-sertifikaatti. SAW-hankkeessa Tietoarkisto oli mukana kouluttamassa ja tukemassa palveluntuottajia sertifiointissa, ja hankkeen aikana Tietoarkisto päivitti oman sertifiointinsa. Tietoarkisto teki hankkeessa myös helppokäyttöisen, kevyen ja kattavan palvelinohjelmiston kuvailutietojen jakeluun: Kuha2-harvointirajapinnan. Kuha2:n lähdekoodi on avointa. Lisäksi Tietoarkisto oli mukana tuottamassa kustannus-hyöty-työkalupakettia data-arkistoille.

DDI-allianssi – Data Documentation Initiative

Tietoarkisto on ollut mikrodatan kuvailuformaattia kehittävän kansainvälisen DDI-allianssin jäsen vuodesta 2003 lähtien. Kehittämispäällikkö Mari Kleemola on Tietoarkistoa edustaja allianssin vuosikokouksessa, tietoarkkitehti Katja Moilanen on DDI-standardin kehittämisestä vastaavan työryhmän jäsen ja kielenkääntäjä Taina Jääskeläinen osallistui toimintavuoden aikana allianssin kontrolloitujen sanastojen työryhmään. Kehittämispäällikkö Mari Kleemola osallistui DDI:n kehittämiseen Saksassa Dagstuhlissa pidetyssä viikon työpajassa.

DDI: <http://www.ddialliance.org/>

Luottamusta rakentamassa: Data Seal of Approval ja Core Trust Seal

Sähköisen säilyttämisen kulmakiviä ovat luottamus ja luotettavuus, ja organisaatio voi osoittaa luotettavuutensa sertifikaattien avulla. Tietoarkisto sai Data Seal of Approval (DSA) -sertifikaatin vuonna 2014. Vuonna 2017 DSA ja ICSU World Data System (WDS) loivat DSA:n ja WDS:n pohjalta uuden yhteisen arviointikriteeristön, joka sai nimekseen CoreTrustSeal (CTS). Tietoarkisto sai uusien vaatimusten mukaisen CTS-sertifikaatin elokuussa 2017 ensimmäisten joukossa koko maailmassa. Tietoarkiston kehittämisspäällikkö Mari Kleemola oli vuonna 2017 sekä DSA:n hallituksen että CTS:n siirtymäkauden hallituksen jäsen.

CTS: <https://www.coretrustseal.org/>

IASSIST, International Association for Social Science Information Service and Technology

IASSIST on pääasiassa yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tukevien yksiköiden, kuten tietoarkistojen, tutkimuskirjastojen ja tutkimuslaitosten, data-alan ammattilaisten kansainvälinen järjestö. Järjestön vuotuisen kansainvälisen konferenssin pitopaikka oli 2017 Lawrence, Kansas, USA. Konferenssia isännöivät University of Kansas, Kansas University Libraries, Institute for Policy and Social Research ja Kansas City Federal Reserve Bank. Konferenssin aiheena oli Data in the Middle: The Common Language of Research. Teeman mukaan esitykset keskittyivät erityisesti eri tieteenalojen yhdenmukaisiin tukipalveluiden tarpeisiin, datan lähteisiin, datapolitiikkoihin, datanhallinnan työkaluihin ja tutkimuksen tuen ammattilaisten kouluttautumistarpeisiin. Toistuvia trendejä esityksissä olivat tutkimusaineistojen hallinta ja säilyttämi-

nen organisaatiokohtaisissa tai hajautetuissa ratkaisuisa, jatkokäytön mahdollistaminen ja metadatan laatuun ja käsittelyyn keskittyvät esitykset.

Pitopaikan kaukaisuuden vuoksi konferenssiin osallistui vain yksi tietoaarkistolainen. IASSISTin puheenjohtaja, Tietoaarkiston IT-palveluasiantuntija Tuomas J. Alaterä toimi koko konferenssin ja järjestön vuosikokouksen puheenjohtajana ja hänellä oli konferenssiohjelmassa tutkimusdatan pitkäaikaissäilytystä käsittelevä posterit.

IASSIST: <http://www.iassistdata.org/>

ICPSR – Inter-university Consortium for Political and Social Research

ICPSR on Yhdysvalloissa toimiva kansainvälinen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskus, joka tarjoaa jäsentensä käytettäväksi maailman suurimman yhteiskuntatieteellisen sähköisen data-arkiston ja järjestää kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmäkursseja. Tietoaarkisto vastaa Suomen kansallisesta jäsenmaksusta, ja Suomen yliopistot ovat tätä kautta ICPSRn jäseniä. Suomalaiset tutkijat ja opiskelijat voivat ladata tutkimusaineistoja suoraan ICPSRn verkkopalvelusta tai tilata niitä Tietoaarkistosta.

ICPSR: <http://www.icpsr.umich.edu/>

Tietosuoja-asetus ja pohjoismainen tutkimusyhteistyö -hanke

Tietoaarkisto osallistui Norjan johtamaan ja rahoittamaan pohjoismaiseen verkostoyhteistyöhön, jossa kartoitettiin tietosuoja-asetuksen vaikutusta pohjoismaiseen tutkimusyhteistyöhön. Hankkeen yhteistyösopuudet olivat Norjan, Ruotsin, Tanskan ja Suomen tietoaarkistot. Lainsäädännöllisen konsultaatioavun tarjosi Nordforsk.

Hankkeen ensimmäiseen kokoukseen osallistui rekisteritutkijoita pohjoismaista. Tavoitteena oli pyrkiä vaikuttamaan tekeillä oleviin kansallisiin tietosuojalakeihin niin, että erityisesti rekisteriaineistojen yhteiskäyttö pohjoismaisissa tutkimuksissa olisi mahdollisimman sujuvaa tietosuoja-asetusta sovellettaessa. 2017 järjestetyissä kokouksissa keskityttiin vertailemaan pohjoismaiden tietosuojalakehdotuksia. Aikataulusyistä hankkeen alustavilla tuloksilla ja suosituksilla ei ehditty vaikuttaa esimerkiksi Suomen tietosuojalain valmisteluun.

Kansainvälistä aineistoyhteistyötä

Tietoaarkisto rahoittaa kahden kansainvälisen tutkimuksen aineistonkeruuta ja Suomen jäsenyyttä näissä aineistoinfrastruktuureissa. Lisäksi Tietoaarkiston työntekijät osallistuvat muun muassa aineistojen keruun suunnitteluun, lomakkeiden kääntämiseen ja data-aineistojen prosessointiin tutkimuskäyttöä varten.

ISSP – International Social Survey Programme

Suomi on ollut maailmanlaajuisen yhteiskuntatieteellisen ISSP-vertailututkimusohjelman jäsen vuodesta 2000 lähtien. Osallistuminen on järjestetty monen eri organisaation yhteistyönä. Tietoaarkiston lisäksi mukana ovat Tilastokeskus ja Tampereen

yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Tietoarkiston ja vastuullisten tutkijoiden työryhmä suomentaa kansainvälisen lomakkeen ja Tietoarkisto prosessoi ja toimittaa kerätyn aineiston liitettäväksi kansainväliseen kokooma-aineistoon. Tilastokeskus on kerännyt vuosittain Suomen ISSP-aineistot postikyselyinä tai internetlomakkeella. Vuonna 2017 tutkimuksen teema oli Sosiaaliset verkostot ja voimavarat. Tutkimuksessa selvitettiin vastaajien perhe-, sukulais- ja ystävyys-suhteista sekä sitä keneen tai mihin he luottavat ja turvautuvat apua tarvitessaan. Moduuli kerättiin Suomessa nyt toisen kerran.

Vuonna 2017 Tietoarkistossa valmistui vuoden 2016 ISSP-tutkimuksen valtion tehtäviä käsittelevän Suomen aineiston arkistointi. Aineisto on saatavilla Ailasta tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöön.

ISSP-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/issp.html>

ESS – European Social Survey

European Social Survey (ESS) on eurooppalainen, joka toinen vuosi toistettava kansainvälisesti vertaileva tutkimus. ESS on nykyisin ERIC, ja Suomi liittyi sen jäseneksi vuoden 2017 lopulla. Suomen ESS:stä vastaa Turun yliopisto. Jo ennen ESS ERICiä Suomen kansalliset aineistot on rahoittanut Suomen Akatemia ja kerännyt Tilastokeskus. Vuonna 2016 kerättiin tutkimuksen kahdeksannen aallon aineisto. Kyselyn teemamoduulin aiheina olivat ilmastonmuutos, energiavarmuus ja hyvinvointi. Tietoarkisto tuottaa Suomen aineistoista suomenkieliset versiot, jotka käyttäjät voivat ladata Ailasta. Tietoarkisto tiedottaa aktiivisesti ESS-aineistoista asiakkailleen. Tietoarkiston YouTube-kanavalla julkaistiin ESS-aiheinen video ja 2018 alussa ilmestyneessä painatussa Tietoarkisto-lehdessä esiteltiin tutkimuksen tuloksia.

ESS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/ess.html>

EVS – European Values Study

EVS-aineistot on kerätty viisi kertaa: 1981, 1990, 1999, 2008 ja 2017. Suomen aineistonkeruu ajoittuu vuoden 2018 puolelle. EVS-tutkimuksissa on kartoitettu eri maiden kansalaisten elämäntilanteita sekä yhteiskunnallisia, poliittisia, sosiaalisia, moraalisia ja uskonnollisia arvoja. Tutkimuksessa pyritään vertailtavuuteen niin eri tutkimusaaltojen välillä kuin osallistuvien maiden välillä. Kansainvälisestä EVS-aineistosta vastaa Tilburgin yliopistossa päämajaansa pitävä European Values Study -ryhmä. Suomen jäsenyyden velvoitteet EVS:ssä hoidetaan nykyisin Kirkon tutkimuskeskuksen ja Tietoarkiston yhteistyönä. Virallisesti European Values Study -ryhmän täysjäsen on Tampereen yliopisto. Jäsenyydestä on sovittu vuosille 2014–2018. Jäsenmaksusta vastaa Tietoarkisto, joka on tutkimusryhmän varsinainen yhteistyökumppani. Viidennen aallon aineistonkeruun kustansivat Tietoarkisto ja Kirkon tutkimuskeskus, ja sen keräsi Taloustutkimus. Vuonna 2017 Tietoarkiston aineistopalvelu suomensi tutkimuksen kyselylomakkeen yhteistyössä Kirkon tutkimuskeskuksen kanssa.

EVS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/wvs.html>

Talous

Yksikön vuoden 2017 tulos on esitetty oheisessa taulukossa verrattuna vuoden 2016 tulokseen. Tietoarkiston täydentävän rahoituksen osuus on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2010 jälkeen, jolloin Suomen Akatemia käynnisti tutkimusinfrastruktuureille niin sanotut FIRI-rahoitushaut. Rahoitusosuus riippuu käynnissä olevien hankkeiden työpaketien sijoittumisesta eri vuosille.

Taulukko 4. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tuotot ja kulut EUR, v. 2016–2015.

	TOTEUMA v. 2017	TOTEUMA v. 2016
Tuotot	2 279 579	1 889 330
Henkilöstökulut	-1 422 927	-1 304 759
Muut toiminnan kulut ja erät	-197 061	-186 892
Sisäiset erät	-417 418	-393 392
Tilikauden tuotto-kulujäämä	242 173	4 287

Tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta

Tietoarkistolla on valtakunnallinen neuvottelukunta, jonka tehtävät on määritelty yliopiston johtosäännössä. Neuvottelukunnassa on edustajia Suomen eri yliopistoista ja muista tietoarkiston yhteistyöorganisaatioista.

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta

toimikausi 1.1.2014–31.12.2017

Varsinainen jäsen

Tampereen yliopisto
Harri Melin (puheenjohtaja)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Marjut Vuorinen

Suomen Akatemia:
Helena Vänskä

Kansallisarkisto:
Jaana Kilkki

Varajäsen

Noora Ellonen

Arto Vuori

Jyrki Hakapää

Markku Mäenpää

Tilastokeskus:

Jussi Heino

Kirsti Pohjanpää

Tieteen tietotekniikan keskus:

Tuija Raaska 18.4.2017 asti

Antti Mäki

Hanna-Mari Puuska alkaen 19.4.2017

Kansalliskirjasto:

Liisa Savolainen

Jyrki Ilva

Helsingin yliopisto:

Reijo Sund

Hanna Wass

Itä-Suomen yliopisto:

Juha Hämäläinen

Jyväskylän yliopisto:

Antti Auer (varapuheenjohtaja)

Timo Anttila

Turun yliopisto:

Kimmo Elo

Milla Salin

Åbo Akademi:

Ann-Sofie Hermanson

Eva Österbacka

Tampereen yliopiston kirjasto:

Tomi Toikko

Esa Hakala

Tampereen yliopiston ylioppilaskunta:

Anne Lahtinen

Niko Ranta

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto:

Helena Laaksonen

Henkilökunta vuonna 2017*

Hallinto ja viestintä

Helena Laaksonen	johtaja
Katri Aarnio	hallintoasiainsihteer
Kaisa Järvelä	tiedottaja 31.10.2017 asti
Tarja Uotila	asiakas- ja tietopalvelusihteer

Tietopalvelu ja aineistonkäsittely

Hannele Keckman-Koivuniemi	tietopalveluasiantuntija
Seppo Antikainen	tutkimusamaneuensi
Katja Fält	tieteenala-asiantuntija
Eliisa Haanpää	tutkimusamaneuensi alkaen 1.2.2017
Annaleena Okuloff	tieteenala-asiantuntija 31.3.2017 asti
Jarkko Päivärinta	tietopalveluasiantuntija

Projektit ja kehittäminen

Mari Kleemola	tietopalvelupäällikkö
Henri Ala-Lahti	tutkimusamaneuensi alkaen 1.3.2017
Taina Jääskeläinen	terminologi-kielenkääntäjä
Arja Kuula-Luumi	kehittämispäällikkö
Katja Moilanen	tietoarkkitehti
Juha Ranta	tutkimusamaneuensi
Annika Sallinen	tutkimusamaneuensi 1.7.2017 alkaen

Tekniset palvelut

Matti Heinonen	it-palvelupäällikkö
Tuomas J. Alaterä	it-palveluasiantuntija
Timo Henriksson	järjestelmäsuunnittelija
Ari Paloposki	pääsuunnittelija
Toni Sissala	järjestelmäsuunnittelija
Sirkka Säynäjäkangas	it-palveluasiantuntija 31.8.2017 asti
Markus Tuominen	sovelluskehittäjä 1.10.2017 alkaen

* Ei sisällä kesäharjoittelijoita ja tuntiöntyöntekijöitä

Tietoarkiston henkilökunnan julkaisuja 2017 muissa kuin Tietoarkiston omissa julkaisuissa

Bishop Libby & Kuula–Luumi Arja (2017). Revisiting Qualitative Data Reuse. A Decade On. Sage Open vol 7 (Issue 1), 1-15.

Forsman Ludvig, Haimila Miiikka, Hakala Juha, Heinonen Sampsa, Helin Heikki, Hjelt Marja, Henriksson Juha, Henttonen Pekka, Hupaniittu Outi, Hyvönen Nina, Ilva Jyrki, Jäppinen Anu, Koivula Hanna, Koskinen Kimmo, Kuutti Mikko, Lahtinen Tommy, Lennes Mietta, Malinen Ismo, Merenmies Markus, Miinalainen Maria, Moilanen Katja, Naukkarinen Piia, Remes Suvi, Saari Seija, Saarinen Jukka, Törnroos Juha, Virtanen Maria, Vuorinen Marjut, Westman Stina, Nikkanen Joonas, Parland-von Essen Jessica. Oikeuksien hallintaan liittyvät metatiedot, selvitys. Avoin tiede ja tutkimus -hanke, Helsinki. (Verkkojulkaisu, <https://www.doria.fi/handle/10024/133690>)

Rantanen Juha & Kuula–Luumi Arja (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen Matti, Nikander Pirjo & Ruusuvuori Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere. Vastapaino, 413-426.

Tietoarkiston henkilökunnan esityksiä 2017

Kansainväliset

Alaterä Tuomas J. (2017). Store it in a cool dry place - processing and long-term preservation of research data. Poster. IASSIST 2017, Lawrence, Kansas, USA, 24.5.2017. <http://iassist2017.org/program/s140.html>

Alaterä Tuomas J. (2017) Haastattelu julkaisussa: Thompson, K. & Liu, G. (2017). Lives in data: Some prominent data librarians, archivists and educators share their thoughts. International Journal of Librarianship, 2(1), 66–72. <https://doi.org/10.23974/ijol.2017.vol2.1.35>

Etheridge Anne, Jääskeläinen Taina (2017). DDI Controlled Vocabularies. Tutorial. EDDI, European DDI User Conference 2017, Lausanne, Sveitsi, 5.12.2017

Kotimaiset

Fält Katja & Kuula–Luumi Arja (2017). Tietoarkiston aineistohallintakoulutus Vaasan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilökunnalle sekä tutkijakouluille, 4.5.2017, Tritonia, Vaasan yliopisto.

Haanpää Eliisa (2017). Aineistoiesimerkit: kvantitatiiviset aineistot. Tutkimusaineistojen anonymisointi -seminaari 5.4.2017, Tietoarkisto. Tampere.

Haanpää Eliisa (2017). Kvantitatiivisen aineiston anonymisointikeinot. Tutkimusaineistojen anonymisointi -seminaari 5.4.2017, Tietoarkisto. Tampere.

Haanpää Eliisa (2017). Kvantitatiivinen data ja sen avaaminen. Metodifestivaali, 30.5.2017. Jyväskylän yliopisto.

Haanpää Eliisa (2017). Kvantitatiivisen tutkimusaineiston kuvailu. 6.6.2017. Webinaari Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen webinaarisarjassa. (<https://avointiede.fi/koulutusten-ohjelma>)

Haanpää Eliisa (2017). Tutkimusaineiston anonymisointi. Rakennustuotannon ja rakentamistalouden jatko-opintoseminaari, 3.11.2017. Tampereen teknillinen yliopisto.

Kuula–Luumi Arja (2017). Tietoarkiston palvelut. Tieteelliset lehdet ja tutkimusdata –seminaari, 1.2.2017. Tieteiden talo, Helsinki.

Kuula–Luumi Arja (2017). Tietosuoja-asetus ja tieteellinen tutkimus. Aineistohallinnan seminaari Jyväskylän yliopiston tutkijoille ja henkilökunnalle, 15.5.2017. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Kuula–Luumi Arja (2017). FSD's Services for Opening and Reuse of Research Data. Research Data Management seminar, 16.5.2017. University of Arts, Helsinki.

Kuula–Luumi Arja (2017). Tietoarkiston valmistautuminen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen. Arkistoyhdistyksen tietosuojaseminaari, 30.11.2017. Tieteiden talo, Helsinki.

Esitlysluettelosta puuttuu suurin osa Tietoarkiston palveluiden perusesittelyistä.

TIETOARKISTO

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs Tampere
Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD
33014 Tampereen yliopisto
Puhelin: 040 190 1432
Sähköposti: fsd@uta.fi
Internet: www.fsd.uta.fi